

Kukama-Kukamiria

Ositrán, enémuki pëkuarakana Përutusi

Yumuřarimuki ikian:

Tsawa umipurawaramira kurikikanaka ukapuraka rakata awakana ra kamata

Calle Los Negocios 182, piso 2. Surquillo

Tsukta mëmuta imintsarakana “Ositrán, ënëmuki pëkuarakana Përutusi”

Tsanikana imintsarakana latirankana

Verónica Zambrano Copello

Tuitsa yatiriawa yumatiwara

María del Rosario Bazalar Huamán

Yatiriwara ikuatupaka kumitsakaka yatiripuratua

Awakana umitsanawara

Ricardo González Vigil

Anahí Barrionuevo

Leonardo Dolores Cerna

latirankana:

Tsana ikuarinkana

1.er tupa

Gamesitrán

Nicolas Jhazel Pauro Ortiz

Institución Educativa Los Peregrinos (Lima)

2.do tupa

Kakiri tikitaka

Gabriel Ochoa Gonzales

Institución Educativa Alfredo Rebaza Acosta de Los Jazmines (Callao)

3.er tupa

Iwirati ra ërapaka

Richard Del Piero Saavedra Monteza

Ikuatupaka Iwati Ikuari Tsantu Ayukarin

Tsana yumitawarakana

1.er tupa

Kuarachitupa uwatakata

Sergio Cuipa Garcia

Institución Educativa Fractal (Cañete)

Ikian wëpë ikuatapan kamatatupaka kumitsakaka awayairitua

Noviembreyatsi, 2023

Yaukin uwarì yumatimira kuatiantupa Nacionsui Përu N° 2023-11437

Pachatai: Yanukawara IAKOB S. A. C.

Jr. González Prada 615, Surquillo

Yumatikana mainanita

IKUATSËN

Ÿa wika Ÿaukitsën riai ikuaka kuaratarata ritamaka ikuariminu upi Përukuara, Ÿatirita Ÿumi wika ra chita ëra ëmëtëtara pëtuminu, pëkana, wapuriwin Ÿurititupa, Ÿuëma pë riai inimutanu mëtrutsui Ÿauki ëratsimin kakiri ra ëra inu awa, ŸumuŸari penu ipitsatsu Ÿauki pënu kamata Ÿumitatsui, umiari tsukta wata, ajan imintsaraka Ÿapananu “Ositrän ënëmuki pëkakuanu Përutsui”.

Ajan uŸari, pënu aipa pënu umin Ÿutitsën akita tsimin, marira pënu aipai Ÿa Ÿawachima ajan imintsara inu maniamaniakan kumira tapiŸa Përukuara. Ajan maniawa, Ÿumitawaranu riai ikuariminu iatira, mukuikan, Ÿëai mutsaprikan tsana kuariraka amatska imintsarkana inu kumira tapiŸa, ajan Ÿaukiai Ositrantsën wëpë aipa tuan awirikuara ikuata ajan tsëtarapa.

Chitamuki tsariwa, kumitsari amatska mari ajan tsukta tsapukitua Ÿanuka kanata inu ikuanu inu ikuariminu Ÿëai Ÿumitawaranu chita ëra ariwa inu ukanu inu kanuara rakataka Ÿëai Ÿa kamata Ositrantsui awanukuara, pachatai Ÿaukikuaranu kamatanu kuarirakatsui chitanua ikuaka.

Inu chikuarata kuariaminu purarutsu iruaka imintsaranu timitsama ikuaka, ukiriaisë, tsëtapan Ÿëai ikuanu, Ÿumiari uwata uwari Ÿumutsarikaumin “Gamësitran”, purarari umiminu ipitsatsu wëpëkuara “kakiri tikitaka”, wëpë katika awatarin maniamaniakankuara Ÿanamata riai animarukana “iwirati ra ërapaka” Ÿëai wëpë ërapakapan tsakamitaka kumitsari “kuarachitupa uwatakata”.

Pënu utsurupaki awanutua umitsanawara, Ÿaukitsën ajan kamatamira ra imaki inu kamata apitsëtsimin: kuarirakawara tua Ricardo González Vigil, Ÿëai ikuapurata uŸariwara Anahí Barrionuevo Ÿëai Leonardo Dolores, tuitsa kuarirän Ÿëai kuarirana ra umi Ministerio de Cultura.

Wëpë ikuapurata Ÿumutsanita Ministerio de Cultura katika ra ŸumuŸari chiratanan riai ra iarapan ërutsutara rana ritama tapiŸa kuarirän rakatai rana kumira kichua, aimara, awajun, ashaninka, shipibo konibo Ÿëai kukama-kukamiria. Maniawa kikin, Ministerio de Educación, akitautsu ajan kuarirän anantsëmëkuara umiwarin, wanakari chunanin Ÿumita maripu umipura ŸumuŸariutsu Ÿupunitara ikua inu uka tsapitanu rakataka inu chunanikuaraminu riai kunumikuaranu, rakuara tsawakana ritamatsui maniawa titikapan Ÿumita tsapita kiririta.

Verónica Zambrano

Tuitsawaina Ÿatirika Ÿumatitsui raëpëna Ositrän

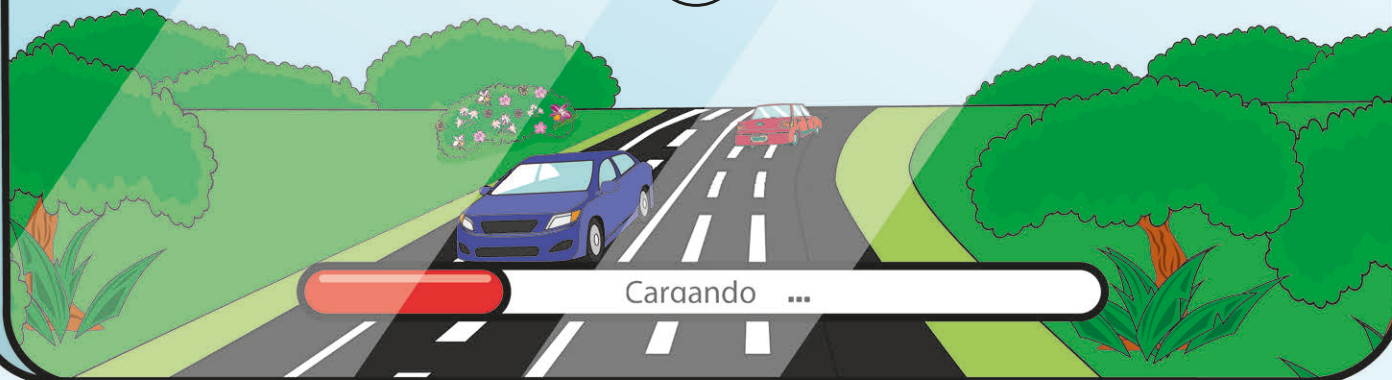

1.er tupa

GAME\$ITRÁN

NICOLAS JHAZEL PAURO ORTIZ

Institución Educativa Los Peregrinos (Lima)

Amua kuarachi apitsë. Ērataka, ikuruma, ta ima ŷakinaka kamatautsu ipurapanin ŷumitsën ta amaua kuatiaran marikana ariwa ra kamata ipitsatsun maniawa umipurawara Inimutaka 1 mëtrutsui. ¡Ai ta ipuri ŷuti ranamuki kuatiaran!

—¡Tuk tuk! —kamata ŷakina piatapurari.

—Davi, maritipa na tsëta —ta tsawitiai ipurapanin, urianka tima tsëta.

—Imakira, ta ěrura amua kuatiaran na tsëtautsu, amua rana apitsë.

—¡Ah! Ēranan, ŷuti eran —ta tsawitiai tima chita ikuaka.

ŷakina ěpëkapuka, ta ěmëtëai ta chitsaka wëpë kuatiran ŷatsë murukakawa machirikan.

—ŷapëchika, imakira, ikian kuatiaran ŷuti timin rana chita amuakana ta ŷumiai. Ta purarai ranakuara ta ěrata kantsë ěpëkapa wiri —kumitsai ta wëpëmuki apukawtasu.

—Ēranan, Davi, utsurupaki. Raëpëtsui ta lëëshkautsu mainaimuki —ta kumitsai ěnë mainai katupëtara ěra, riakuara ta ŷakina ŷatsë.

Ria ýutita ima,
makatinpuka ra tsëta
amua tsëtapura,
ura uwaka wëpë
tsapiarinchatsu riai
ikuakaitsë. Riai uri
ëmëtëai kamata
Inimutaka 1 mëtrutsui
katupë wëpë
chikuaratawara wëpë
youtuber amua *stremer*
chita ikuapan.

Ta kumitsai ta mamamuki chita ujarikana ra manawa ipuriwarin Davitsui riai aitsëmëkanpuka ta ipuri timitsma ta rana kuatiaranakana rana marikana rana uka kanuarakana, pëkana tuan, rakatatapu riai apitsë. Uri ëmëtëpukai ikian kamata manawa umipurawara, ikian uwakai wëpë maiukiriaitsë tatsën.

Ta mamamimi apuka riai upiwata ta tsënu tsawiti kikin:

—André, kuatiranrapa wëpë marichipituan na puwakuara riai upi na ima yumi uru yauki tsachimuki marikua ëntëra tsa pënu chikari na aipa upina tupakana ikua.

Tima ikuakai ta umi kuatiaran üatsë riai ta leeshka” Ositran pëkanakuara Përutsui”. Makatin chirapura tima üauki ikuaka nimari. Marira ichari imaki wëpë tsati ukiritupaka riai ikuakautsu marikana tsëta aitsëmëkan. Ta üumutsarikavideo inimutakuara. Urianka riakuara tsëtari uchimatara üauki ikian tsawata ta ëmëtë ta chitsatsë arika, tima ikua marikua, urianka ikian chirapura uriai amua uÿari ta üakikuara riai, uchimapuka minutukana, ai üuti tsënuari wëpë iara kakirin ikuatara maritipa üutiai.

Ta mama tsapuki, amutsëta, tsapukiari ta
ëÿutsën aitsëmëkaka ta iriwai.

—¡Ai uÿupëutsu, mamamimi! —ta tsawitiai
chitsarimuki, marira ta tsëwëkachatsu
ÿupuniari iputakautsu ria nimaritsui ta ukaima
ta ëmëra, atsuan wëpë ÿumutsarikavideonan.
ÿuka ta kanata ëmëtë.

Davi riai ta, ýapikariai tana mamamuki metsa kakura,
ta iruakana titinan mutsaprika tana, ai ta papa tana
ichari timapapa pariatsukai wëpë inakauki kuika
Canada, maka utsui chikariari kamatautsu apitsë
ranatsën iruakana. Ýuka ukuatai wata chita, riai rana
watomuki ra tsachi ukuatai, uri kakirinan ta iýa.

Riakuara tana ëjuari, ta ÿakuararai ra
kuatiran chirapura ikian Davi ÿumiai ta
ÿaukiai wëpë mukuikan hurakana. Riai ta
kawiwa ÿaukiari uÿarirapa tuantsimin ta
kumitsai uri:

—Ima, ta ÿauki amatska wëpë piata
kiuatiarana ariwa ënë ÿumiai.

—Ai na lëeshkai —uri tsawitiai ta.

—Ehhh... timanan.

—Riai marikua na piatautsu, timanan
leeshkatipa.

—Aitipa, Davi, ta piatautsu amatska.

—Ai —uri tsawitiai.

—Ositrán, pëkuarakana Përutsui. Kumitsa ta, ramchirapuratipa ikian kuatiaran umitipa ëmëtë uka kanuaramuki —ta utsui jumati tsai katika.

—Tsuntin, Ositrán wëpë tsawa tsawitiwara rana uka kanuarakana, riariakuara ënë lëëshka ikian kutiaran, na utsu ikua rana ukakanuarakana tima juti ikian jaukipura amua ra jumujari. Rana wëpë jatirin ukuatakana jumitsën jumujarikana awakana, limaka maniawa amua ritamakana, upi rana jawachimamuki rana amutsëkana churari riari jumi kamata përutsuikana eran tana tsëta jaukitara aipatsimin tana Përu.

—Utsurupaki, imakira, utsui kumitsa tsakapiri uramuki janukai tsakapiri ta kumitsaka.

Ta umiai ta tsati, riai ta umi ta mama ra tsëtsatë üatsë. Ikian kamata raïarapan ta üauki ikuaka riai üauki kakiri ta kawiwa ikuatsën ëra ikiankuatiaran kumitsautsu ta.

Wëpë uÿari ta uchimai ëÿun, ta üuti chikaritara ta wanakariwara upinan ta amatska Ositrän ariwa. Chikariari pitsakuaraka ta üupunì tsënu ta piruara tsëtsatsë ipuchi tsimin tsapuan katika umi upinan ipituni. Umi ta kakura inimuta wëpë mëtru kamatari, amuatupaka wapurukana uchimari riai üawachimari pëkuara Callau, chitapan ipirakana riai mua maniawa wararukana rana timitsama rana wapurukana. Ta üaki ipamarita riai umi wapuruwin tuan limaka, ikian Jorge Chávez, tuänmuki aparatukana üuëmatsui rana uÿupëari, amiui uÿupë katika, chita karukana riai karu üatukupëwarakana rana ukuta chita ipurapanin cementa ariwa rana pë nuankana.

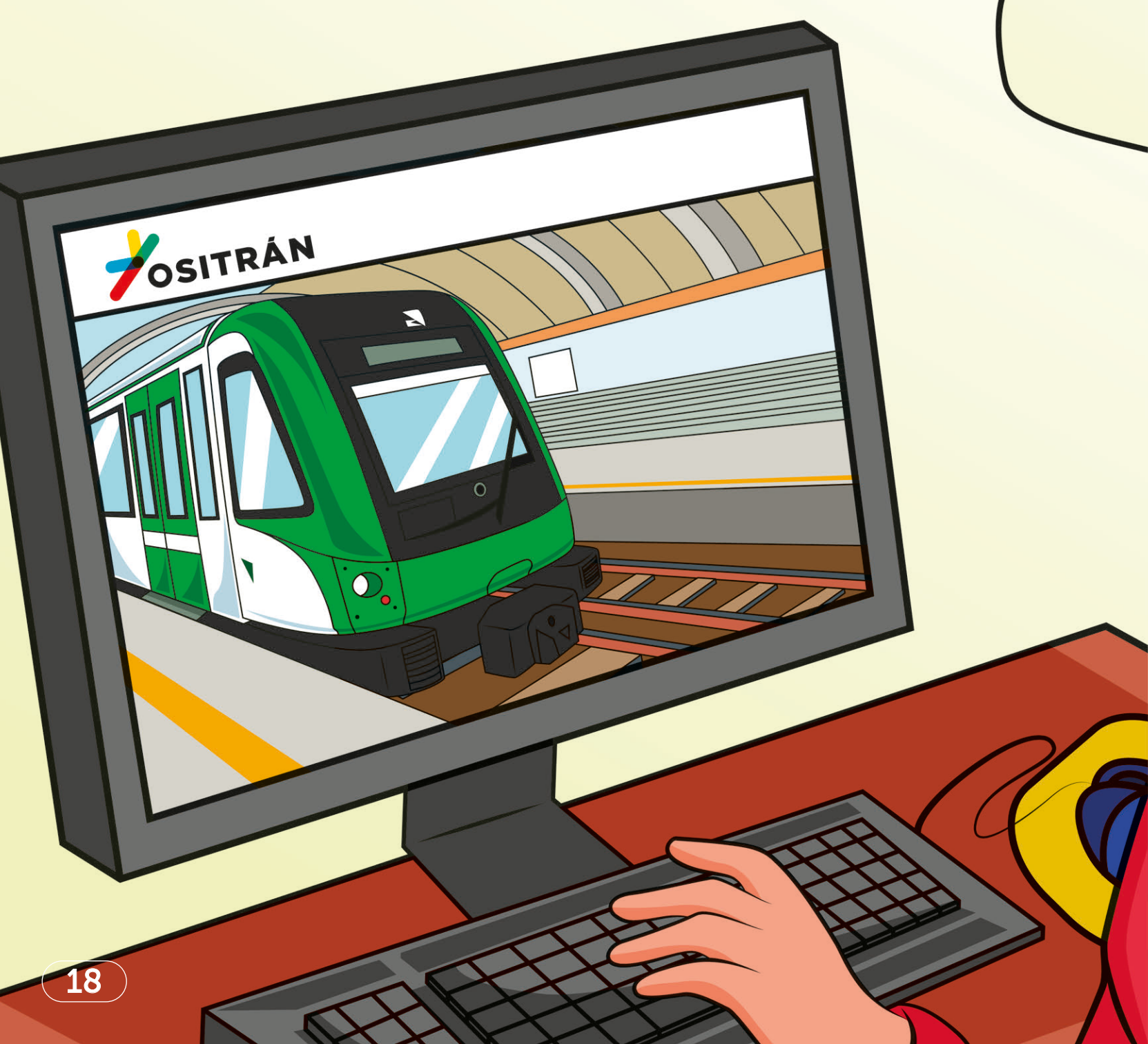

OSITRÁN

EL REGULADOR DE LA INFRAESTRUCTURA
DE TRANSPORTE DE USO PÚBLICO

—¡Wuuu! —tima ikuai makatin tupaka ta ýutiai, urianka upina katupë ërapurapan riai tsëtarin, tima riakuara, iputaka tuan wëpë tsapukitata ikian ýauki ta umiai amua tsapuan... riai raëpë ýutiai ¡wapurutuýukatsui electriku! Ikian, tima tsapiari, ýutin uka kanuara ta tsëtamia utsutara marikua raëpë kamata Davi.

Raëpëtsui katupë wëpë kiririta wëpë chita rana tua kiririta Ositrán ariwa. Riai ta ýauki klik makatin tsapika katupë upinan maniawa ikuatakana, ikiatsui rana ëmëtë ra ukuata, makatsui maka katika ýutiýumuýari, rana ýuti rana awa ýumuýaritan riai apitsë. Ikuatarapa uriai iruata ërapaka riai churankira awakirakana rana ýumita tana ukuata.

Ta pë ikian umitsën tupaka
wanakarikuara ÿawachimai ra
tsakapiri, amua ÿuka ta ikuakai.
Marikua, ria maniawa upi katupë
wëpë ikuruma amua ikuruma,
ikuna upinan ukaima tima ikuata.
Urianka riai tsënu ta pita ÿura
ariwa,marira ta ichari rana
ërutsu ta katika timaikua maka.
Uchimpuka wëpëkana ikuruma
ÿupunin, ta umi amatska wëpë
ÿakina ikian ëmëtë kuatiara
chikuarata: “Ositran upi wata
ÿutiutsu kakiri upiwata apitsëtsën
purëpëarin ÿuti ëra rana rakatata
tuan awakanatsën tsana upi Përu,
utsurupaki na ukuata”.

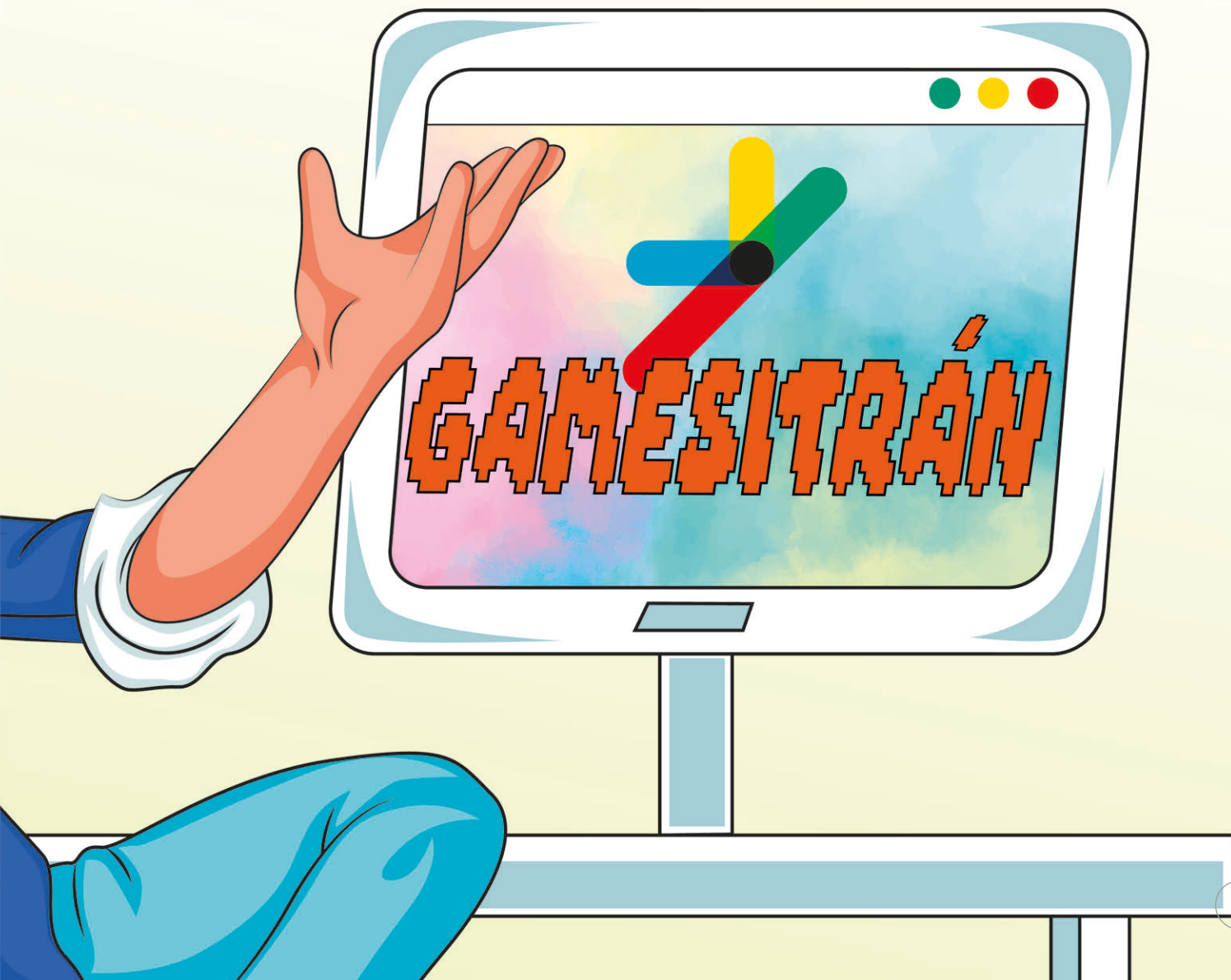

OSITRÁN

**Upi wata ýutiutsu kakiri
upiwata apitsëtsën purëpëarin
ýuti ëra rana rakatata tuan
awakanatsën tsana upi Përu,
utsurupaki na ukuata.**

Ukuatai chitawatakana ta ëmëtëai
ikian kakiritsuri. Ta ýakuarara
katupë wëpë ýumutsarikavideo.
Rikua ikuruma ta ikuari
inaformatika, ta imaki ýauki riai
ai ëmëtë ra chira ikian Gamësitran.
Urimuki ta ýanukautsu ýumuýari
chunaninkanatsën riai kunumikana
maniawa ýumutsarika wëpë ukuata
tima tsitsarita tana Përukuara.
¡Ýumutsani ënë!

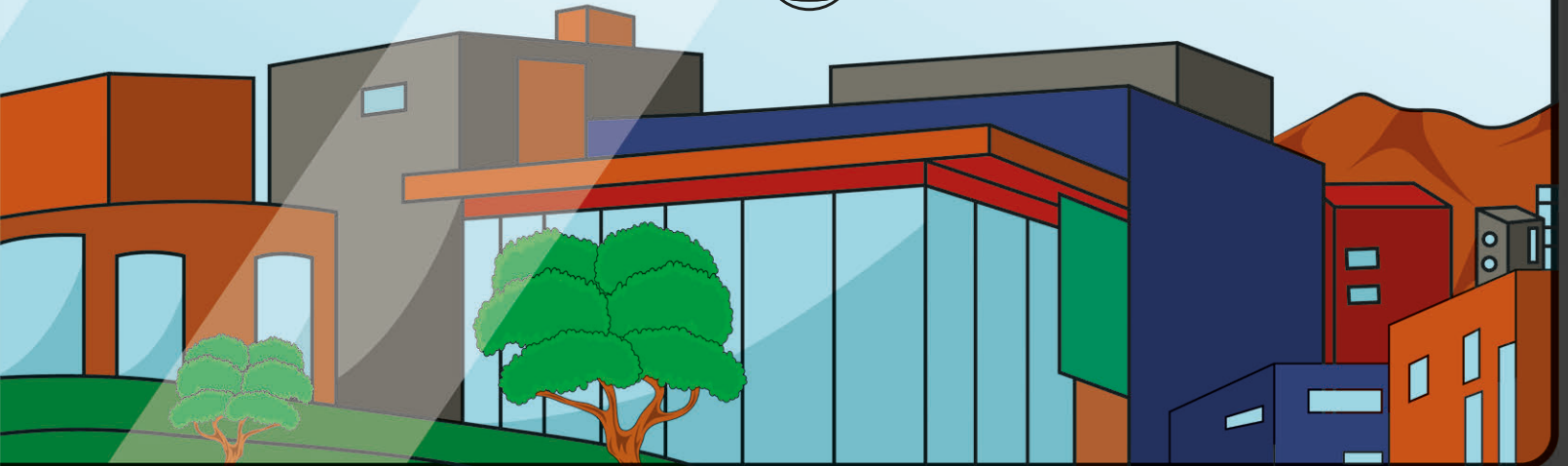

2.º tupa

Kakiri tikitaka

GABRIEL OCHOA GONZALES

Institución Educativa Alfredo Rebaza Acosta de los Jazmines (Callao)

Wëpë uÿari ÿutiai, ritama Lima iputakawara, wëpë kunumi ra
chira Aÿukarin, ra kakiri tikitaka inimutamuki 1 Limaka ra metru.
Chunaninpuka, Aÿukarin ÿutitsuri tsariwapura umipuka rana
wapurutuÿukatsui rana pë iwatin rana ukuatari ritamaka, ërutsuari
awa warankakana rana kakiri iminua riai ukiriaitsë.

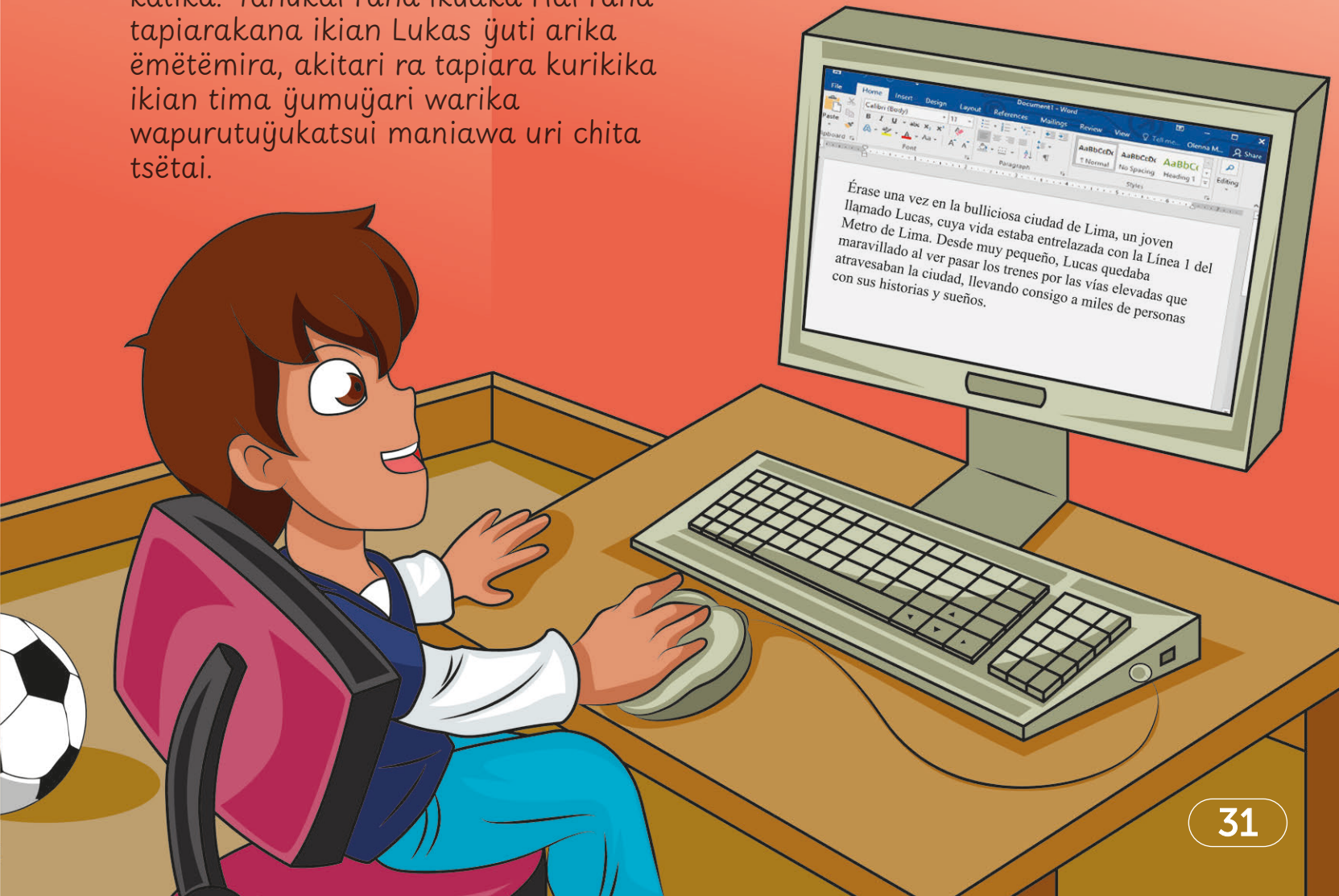
Ajūkarin kakiriai wēpē ritama amutsēwēta rana jūrititupakana
mētrutsui. Kuarachirapa, kaukiai tsētari-pura ra ikuruma umitsēn
ukuatara wapurutu-jukatsui ra ukatsui jākina pētsē. Uri ukiriaitsē
makatinmuki warikautsu wēpē rana wapurutu-jukatsui pētsē riai
utsuari upi ritamaka maniawa wēpē uwatatsurin apukatun. Riakuara,
Ajūkarintsēn, ikian tsēta katupēari wēpē iara tima jāwachimamia.
Rana papa, kamatawarakana tsimin, chitamuki wikapura rana
amatska chipita rana kuriki uchima kuarachitsui, riai utsu mētrukuara
jūtiai wēpē ēra-jutitsimin ura tima amatska jāuki.

Ajükarin ikuakan ra üuti, urianka
ra iya tsëtai ikua raëpëapitsë
rana tsëtsatsë yawachima
umitara ra yakina pëtsë. Wëpë
kuarachi, riakuara uri uwatakatar
yurititupa amutsëwëta, umiai wëpë
kuatiantupa kuika kumitsari wëpë
yapana kuatirankana kakiritsuri ariwa
yatiritai uka tsapita rakataka yumiai.
Yumuñarita, uri imakiai akita riai yumi
kakiri ra ukiriaitsë rana kumitsakanapu.

Imintsarmuki ra ikuaka, Aÿukarin ÿapikai ra kuatiarari
tupa arika, wëpë wanakariwara ipirutai riai tsëtari
ÿumitara ratsui ëratsimin. Kuatiratai chunanin
ariwa chiratai Lukas, ra tua tsëta ÿutia utsuari
wapurutuÿukaka ritama tsakamitaka tsati amua tsati
katika. ÿanukai rana ikuaka riai rana
tapiarakana ikian Lukas ÿuti arika
ëmëtëmira, akitari ra tapiara kurikika
ikian tima ÿumuÿari warika
wapurutuÿukatsui maniawa uri chita
tsëtai.

Dirección Villa el Salvador

MIGUEL GRAU

Dirección Villa el Salvador

Ajukarin imintsarai maniawa Lukas, ikuakamuki
riai iatsakun, chikari maniawakana amutsëwëta
wapurutuükatsui katika tima warika, umiari
rana awa warikari riai uÿupëari ÿuritituparapa
ikuakari rana ÿawachima rana ëmëtë. Uwatari
imintsara, Lukas ÿaukiari arika rana chita
tapiarakana, ikuari awakana tima tsitsari rana
ÿumiai rana imintsara kikin rana kakirikuara
mëtru ÿatiritai.

Kuatiarawara kunumi
ichariai ërutsu ikian iarapan
riai ÿaukiwarin, riai rana
kumitsakana uriari umitupapu
maniawa parana raia
ÿutinkana. Imintsaraka aipai
ÿuti katika wëpë kuatiaran
riai mitiri, urianka ikua
watari wëpë tsakapiri kamata
uchimaitsu ikian imintsara.

Chita muki raia yutin, Ayukarin
yanukai ikuruma Lukas tsakapiri
utsupuka metrupu. Wepē tsawa
yumuḡarin umiai ra wika uri yaukiai
ria yumi wakaḡa wēpē ukuata
uawatakatara upi ritamaka.

Ikian imintsarakuara, Lukas ra
chitsa përatari riakuara ritamaka
ukuatari wëpë tsati amua tsati,
umiari tupakana ipitsatsu riai
ikuari tupakana ërapakan
Limaka ëmëtë.

Ajükarin umiariwa ra imintsara,
këpëtaka makatin kumitsakana
jütitara rakuara mukuika
kuatiarankuara piatamira. Yüti
mainani ikian maniawa ëmëtë
ranamuki wanakarikana ikian
japana, kamatari maka uwari
Calibri, kuatiara ra tua 12,
inimutakuara inikuai ria tsatikana
3cm upinan tsatikana.

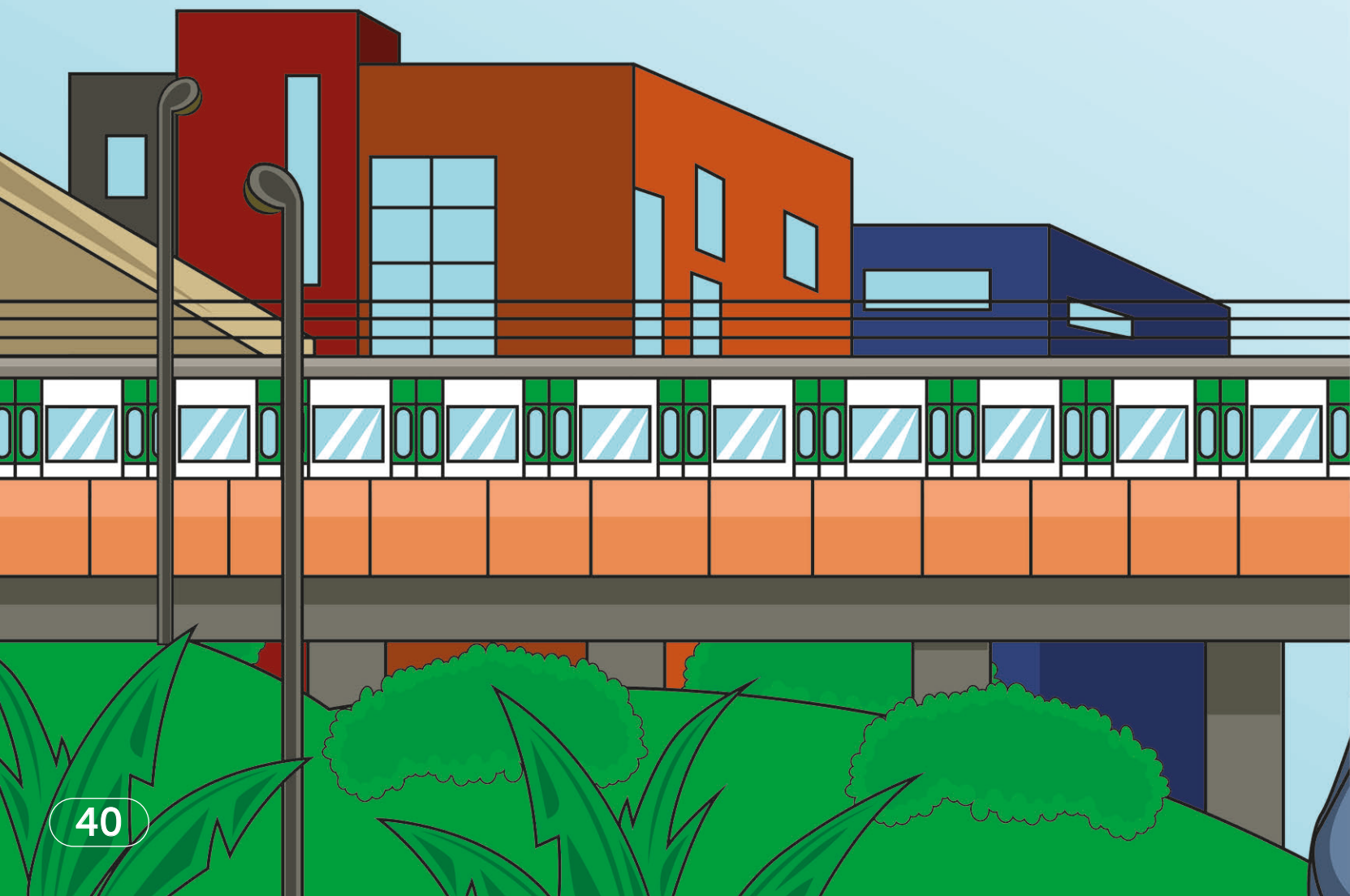
Tsakapiri, yumikuarachi yawachimai.
Ayukarin yumunui ra imintsara
wepemu tikitaka ra ururukuara,
kaukari rana kumitsakana yumi
amatska aitsetan uri umiari Limaka
ra metru. Uri ikuai mari ganashka
amua ukaima yuti mari atsuan;
uri ikuari tamana aitsemekan yuti
yauki yumitsani riai ikian tsetarapa
yumitara raia yutin ikian rakata
upimuki leeshkawara.

Wata raëpetsui, yawachimai wëpë
ikuata: ra imintsara yutiai imaki
ranakuara tsakapiriwarinkana
yapanatsui. Riakuara tima ëmëtë
iatira tupa, tsariwa umitara ra kamata
ikuapura raia timitsamai tsariwaka.

lkuarumatsui, Aïukarin ikuai rana ëntera
wapurutuïukatsuikana ran ukuata ritamaka, raia ÿutin
rana kuatiara ërutsumia umitara tupakana ipitsatsun ri
kakiritara uwatarin apitsë kumitsarapa kuatiaratai.

3.er tupa

Iwirati ra ërapaka

RICHARD DEL PIERO SAAVEDRA MONTEZA

Ikuatupaka Iwati Ikuari Tsantu Aÿukarin

The illustration shows a portion of a wooden bed frame on the left, with a light blue pillow and blanket visible. In the foreground, there is a wooden bedside table with a single drawer and a round knob. The background is a plain, light yellow wall.

Tsukta riai mitiripë kuëmakuara, wëpë lunes
kuarachi ta ÿutinan ipama, mainaipan ta
ikuatupaka chiru, kuratari ëÿun chapunikatun,
ërata utsutsën ikuatupaka; jurianka tima
ria utsui!, ta ÿuti ÿapapanikan ta iwitini
ukiriaitsë, ta ÿuti tsapichimuki. ÿuti rana
maniawakana rana upi ikuarinkana
uchimapuka wata ikuatupakatsui. Ipurapanin
ta tsënu iÿitupaka kumitsachiru ra ipukata.
ÿuti ta mama iÿiari ëÿun. Kawiwa ÿauki ta
ipamari ta ÿapararitupaka wëpëmu karitaka.
Riai timatipa maniawa tima ÿaukiutsu,
iÿutiai tsapuki ta irua Nachu ria ta pai rana
kakisursi Muÿupanpa!

Tima kumitsakai ranamuki wata chita. Ta utsui iyitupakarupē. Ta mama kumitsai chita raia ŷuti utsui ta iririta ra kumitsachiru, riakura ta tima tsēnu ria.

—jManiwatipa ēpē chunaninkana! —ta tsatsatsimai. Ta pai tsawitiai:

—Ēranan, imakira Adrian. Na irua riai ta ŷuti ŷumitsani utsutsēn umitara wēpē mēmuta awakupētsui watakuara tsakapiri, ta ŷutipuka na mama kumitsari uritsēn uwatakatarā riai mēmutaitsu awakupētsui iwiratitsu.

Ta ŷuti tsariwapan, ŷutiitsu iatira uŷari ta utsumia Tsantu Aŷukarin, chita ēra Muŷupanpa. Raēpētsui kumitsakai ta paimuki, ta mama kumitsai tana utsumira uwatakatarā rana.

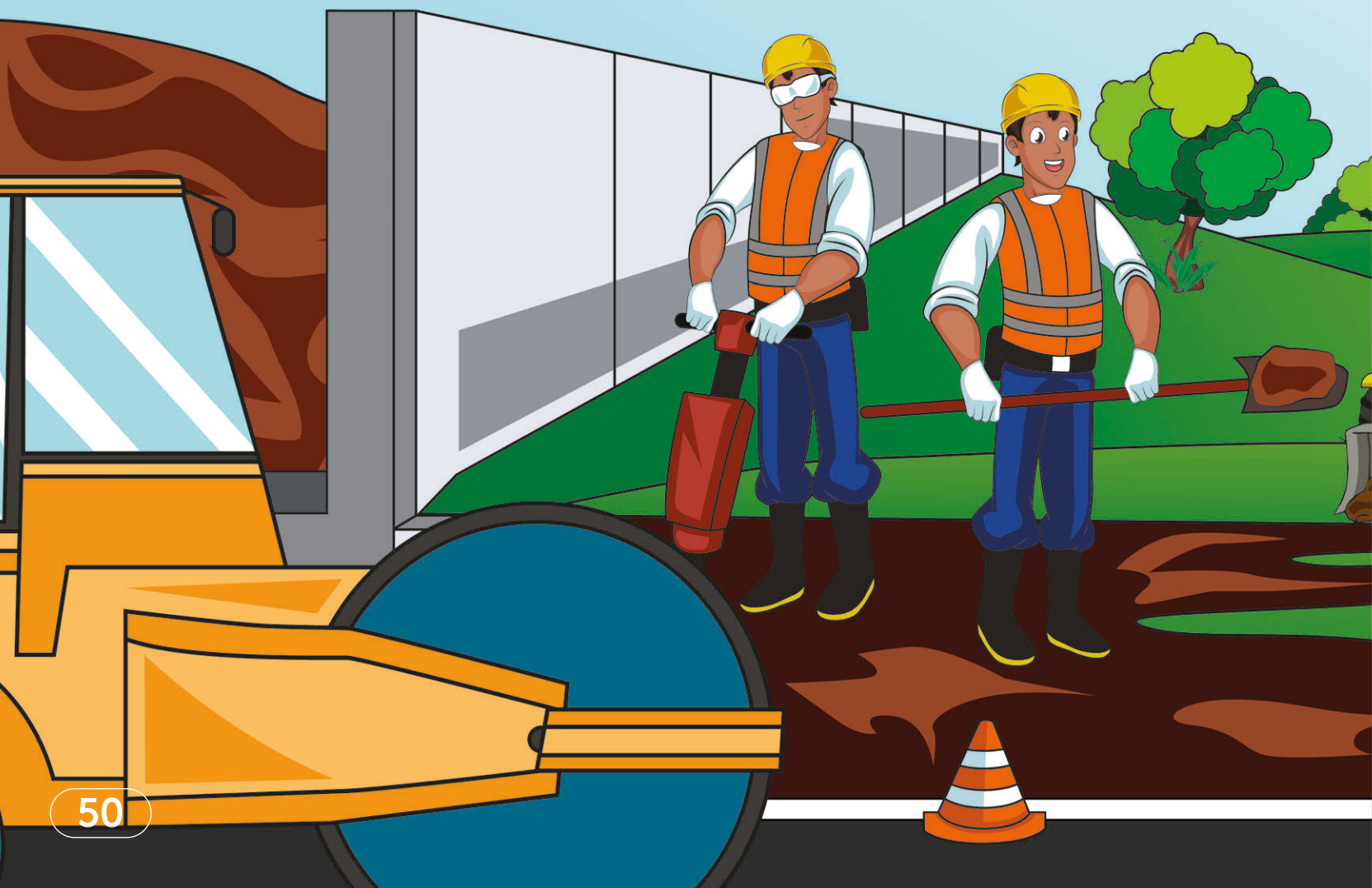
OSITRÁN
SUPERVISA LA CARRETERA
IIRSA NORTE: PAITA-YURIMAGUAS

Kuarachi chikuarata, tana uchimai ta mamamuki riai ta papa ritamatsui kikin Olmos, Lanpajëkë. Tana utsui karupinan pëka nuan ÿupuni paitaka, piurakuara; riai uchima ÿurimaguas, Përupëtsë Lorëtu. Aitsëmëkan, kawiwa ipuriari, ikuatupaka ta tsënuï chita iwiratitsui, imintsarakana maniawa kurpira, maitsankara riai tsukuri; awakupëtsuipura ëmëtë, maniamaniakan kakiripan ÿuti upinan tsatikana, rana mania kakiri riai kakiritsuri rana chita ranaÿara.

Chita urakana ukuatai. Ukuatari iwata amutsēwēta, ta umiai ŷatiriawa ŷaukiari wēpē ŷuta amatskatsēn. Rana katupē chita iarawarinkana ra kamatamira; ipurapanin, ta umiai ra atakuara wēpē kamatawarakana ra chira ikian tsawa tsawitiwara, ra chira Ositran. Aitsēmēkan ta utsurupaki ra wikatua, rana tsēmuta pētua ŷuti ēra.

Karupinan ta umiari utsui ýanamankuara ërapaka Përu ëmëtë,
rana iwatakana, rana puapuapan, rana tuýukaka pëwan; upinan
ýuti aitsëmëkan tuantsimin. Ta tsënuai ta tsapika chita ipuchi, riai
aitsëwanan ta utsui ýatsëari ta tsëtsatsikana katika ýuti ukiriari,
raëpëtsui, ta tsënuai ra kumitsakira ta papaka ta namikuara
amutsëwëta:

—¡Adrián, tana ýawachimari tana iatira ýuriti!

Ta tsëtsatsë ëpëkai ýanuki, riai ra wata ýuti upinan timim, ai tima
ýuti tsaku kikin tana tsënuai Olmoskuara, kuarachiwiri ýutiia tsirin. Ta
iriwapuka upaka upinan ta ikuaka, ta umiai tana ýawachimai Tsantu
Aýukarin katika.

Tana yapikari wëpëkuara ritama churan, wëpëkuara ukachatsu
yutiwara. Ra iwirati chita timi rana Olmostsui, yanamata yutiari
upina tsatikana, ta umiai ta mamaka wëpë apukamuki riai ta
piatautsu:

—Makatipa pëtsë Tsantu Ajuakarin tana yuti.

—Tana ritamakuaraka Unikana Ikiran, amutsëwëta Iwirati
Mainanipan Mayu Iwati. Apin utsu raëpë iatira, ai tana
ikua na tsëta chita tapiyapan riai ikian tupaka yutiutsu
eran ënëtsën —uri kumitsai ta.

Yuti chita tsariwapan, jutsusri ikua wëpë iwirati mainanipan, maka
ëmëtëutsu tsëtarapa umitara amutsëwëta apitsë iwirakana riari
animarukana Tsantu Aÿukarin!

Uwaripë wëpë karu ikian ërutsu tupaka mainaipan. Riakuara ta
umiari kuatiarankira ikuatawara iwirati amutsëwëta. Yuti ra uka
ërapaka panamakana tapiÿa.

Raëpëtsui wëpëkana minu, tawari tana iwirati mainaniwara riai iruata tana tana uwatakata, ta utsui umiari rakuara riai ukara rana tupä mainani chita tua iwirakana, katupë tima purai uchimamia; *bromelias* rana katupë wararu pitanin uchimari iwiratsatsaui. Ta piatai tana iruawara:

—Tanatipa amatskamia umi utsutara ikian pitachirukira tëwëju. Ta umiai anan ta kuatiarankira ikuatawara.

—Tsuntin chunanin —tsawitiai.

Tana akitapuka, ÿanamatakana aipari, ta
umiai panama tsenëpukan Morpho uwëari
chitsari; kai arawata, ÿapanari maniawa
tsawa kurpira ërutsu, riakuara ta umia
amatska ra tsuikira iun mari ukaimautsu
rakuara ÿanamatakuara.

Raëpëtsui, tana ikuakari ai umiai upinan, tsakapiri
purarai wëpë orquídea pitachirukira tēwëyū
ranakuara ñanamatakuara. Aitsëmëkan chita
wata uwatari ñuti eran. Ñuti riai utsu oro tēwëyū
rana iwirati pëtsë. Tana iriwai tsariwa tana uka
ñutiwara ñapikatsën riai chikuaratautsu tana
uwatakatarä.

Kuarachi chikuarata, wēpē karu ērutsu tana iwirati rana iwitini, ta ēmētēai chita ikuakaitsē ikuautsu makatin tupaka. Ta piatai ta papakana, urianka kumitsai ta utsumia wēpē akicha. ¡Yūtai maniawa wēpē inupapan tatsēn!, tima amatska ēmēte kawiwa.

Tana uwatakuara yāwachimai iatira ukuata ērataka Tsantu Aḡukarin; umi ēmētēai chita amua tupakana, urianka tima ikua makatin yūti ra kamata.

 OSITRÁN
El supervisor de esta carretera

Contigo en tu ruta

Contáctanos:
☎ 0800-11004
📞 986 847 155
✉ usuarios@ositran.gob.pe
www.ositran.gob.pe

—¡Maniawatsënë, irua! Ta ëmëtë wëpë tsapiarimia, marikuatipa yumuñari ikian ukuata ërataka —ta piatai yakina pëtsëpu wëpë rana kamatawarakana, maniawa tsëtarin tsawitiai:

—Chita ëra yuti, marikua yumuñari ikian pëkuara yuti ëra, riai yumi yumuñari rana karu, amuakuara yumuñarikana.

Ukuatai wēpēkana minu tu tana ŷawachimai ta
ŷawachimatupaka. Wēpē ŷatiriawa waina tana ŷapēchikai
chirumuki chita timin. Ēmētē wēpē chiru pitanin riai rana chiru
warimatai tsaimuki chiratai tsaipitanin. Umiari ra chirukana
ta ikuai, rana waina tapiŷa ŷuti. ŷauki wēpē uwata tana
rana tuŷukakana, maka ŷatima mētima tapiŷa mutsana, riai
mēmūtai tana aitsēwana artesanukana ŷaukiai rana kikin.

Ta amutsēwēta wēpē chunaninwaina ura katupē
ra wata ta ěntēra, ra chira Kuwishi, ra kumitsa
orquídea kumirakuara awajun. Kumitsakai wēpē
ikuruma, mēmuitaita rana puwa warimata ura ĵauki
rana tsaimuki tsaipitanin riai tamanai ta wēpē
maniawa ĵakuarara. Riai kumitsakai tamuki kumira
awajun, ra kumira tapiĵa ranakuara kumitsaka.
Ura kumitsai ikian tupaka ra chirata iwirati nuwas,
marikua kakiri titinan wainakana, “Nuwa” kumitsa
waina ra kumira tapiĵa. ĵMari ěrapaka!

Utsui wëpë kuëma chita ëra, urianka ai ÿuti
hora amatska utsutara Muÿupanpa katika. Ra
amutsëta ÿutiai rashi mukuika horakana riai
ÿawachimai ritama iatira Tsantu Aÿukarin.
Rana ÿapëchikai tana ÿurititupaka Nachu riai
ta pai, wëpë purara chita ëra utsui.

Tana utsui katika mēmuta awakupētsui, ŷawachimai
watakuara mēmutatsēn ratsantia chita ēra
Muŷupanpatsui, rana awakana ŷapirachi wēstakuara
Tsantu Juanchu, kumitsai ikian pandilla moŷupanpatsui.
Wēpē ratsantia chita tsariwa riai chirutsimin. Raēpētsui,
ēŷutsēn, tana utsui katika mēmuta ēmērakana
iwiratitsui. Tsēnu amatska uŷari iatira ra ŷami iatiran,
juanē chapunikatun, ta papakana piatai chimiran
tsēsinamuki; ta pai ria ta irua anaruka.

Aitsëmëkan utsui maniawa titikan uchimatara
ikian kuarachi. Ta umiai upinan iwirati
ariwa, ra maniamaniakan kakiri ikua riai
rana ëmëra. ¡Aitsëmëkan iwirati wëpë
ërapakapurapan!

MEMUTA EMERANKANA

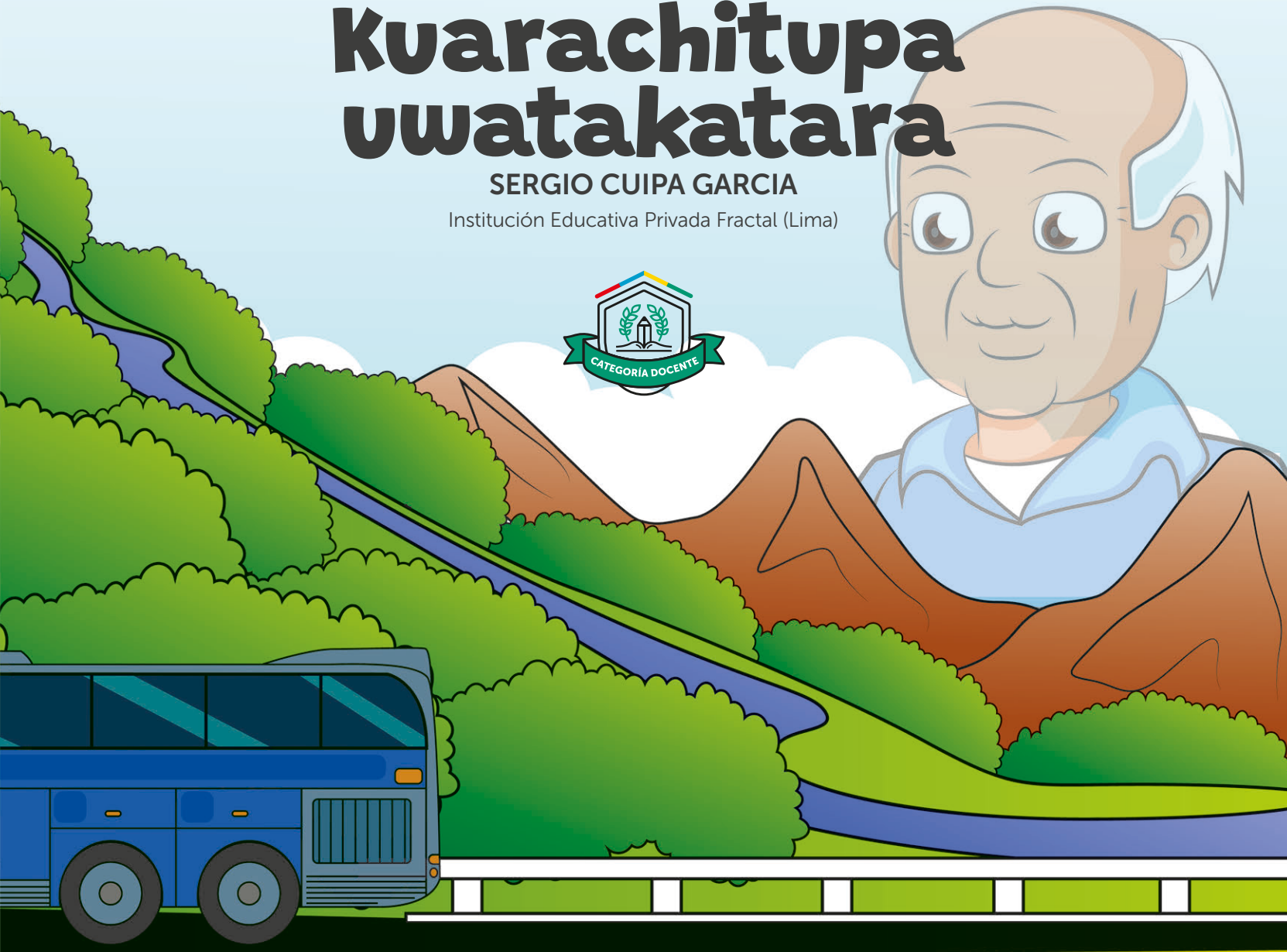

1.er tupa

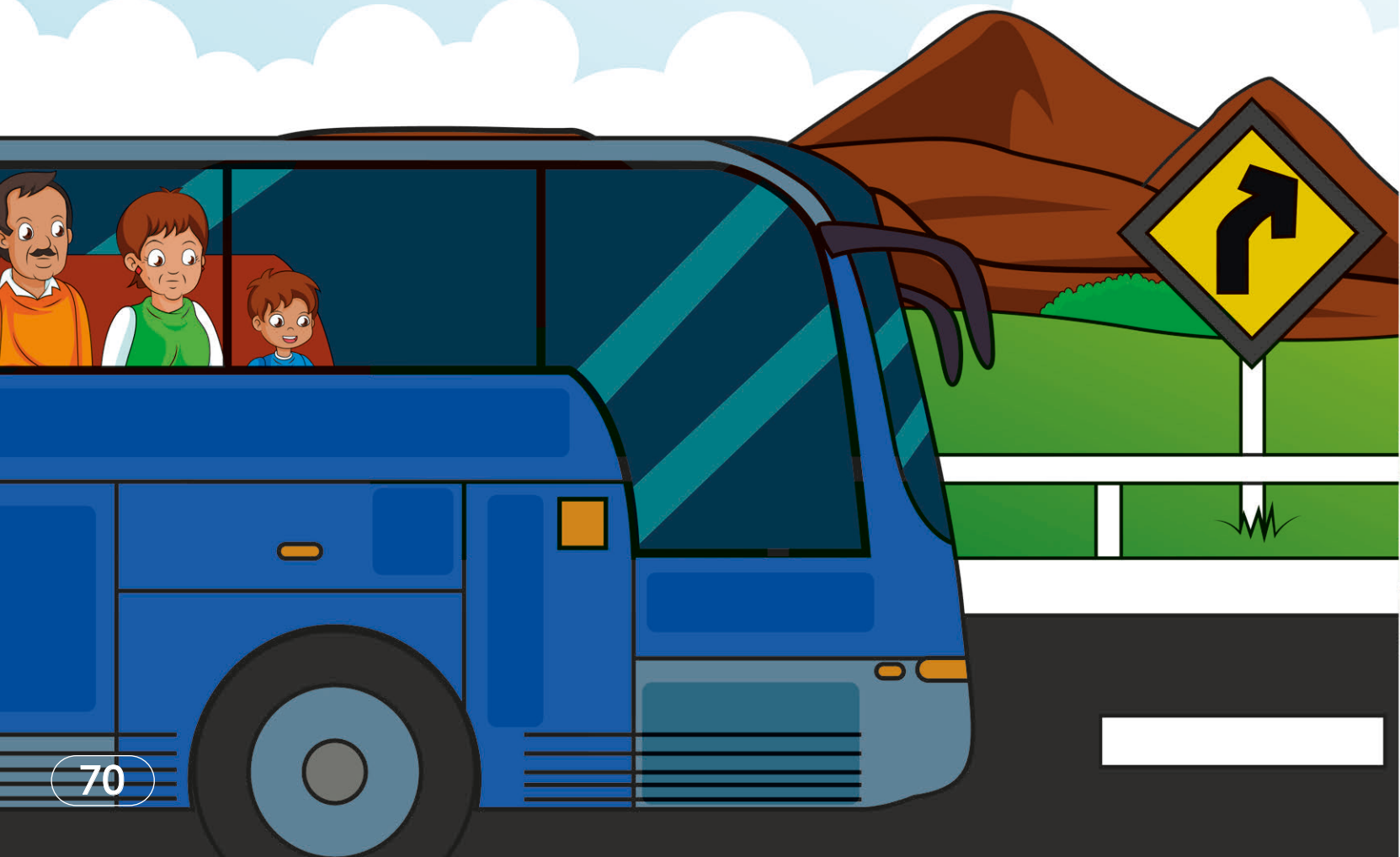
Kuarachitupa uwatakatará

SERGIO CUIPA GARCIA

Institución Educativa Privada Fractal (Lima)

Wëpë tsapuki kumitsachirupu ýanukai tana ipurapanin pëtuakuara. Tana utsu wëpë karupinan tuýukapankuara ýumati kuarachitupa katika. Tsuntin, raëpë tuparupë ýuti tana iwati. Ta ýutiai tsariwarin marikua ta ýumitawarawaina riai wëpë mukuikan kuatiranakana rakatamuki ýumitai ta ikian tupaka tima ýuti wëpë tupa makatin, rashi wëpë tuparupë ërapakapan, maka tsikiutsu tsariwa titinan.

Riakuara rakuara utsu, tima ikuai marikua ta papakanautsuari chintapan, rana chitsa ipuri. Ikuakamia kauki tana wëpë yawachima tupa ërapaka. Ta yuti chita churan ikian kuashi riai tsapiari iarawarin kumitsapuka kuarachitupa ariwa kumitsari tsariwapantupa kikin, tima ikuai aitsëmëkan ikian mari rashi wata raëpëtsui, yawachimapuka ritama amutsëta ta papawijukana, ikian tupaka rana chirata kuarachitupa amua, apitsëtsimin Hanaq Pacha (kumitsa kichua), raëpë iwatapankura Apurimacrupë.

Riakuara, utsukuara mitiripë, ta ÿuti tima ikua,
ikuakari aitsëmëkan apin ÿawachimaitsu tsariwapan
tupa. Riai rana uchawarin ta inaikua b tsapiari
rana utsui akichawara pétuakana përukuara, riai
kakuraka rana pë utsu tawari —makatin memuta
ÿumitsani ërapaka —maniamaniakan riai ërpakatua
ÿanamankuarakana, maniawa ÿuti ÿakina upinan
mari kauki tana ÿawachimapuka. Ta churan putsak
wata, timapurai ta uchimai amutsëpan limaka.
Titinan umiai ÿura, ukanuankana, iwatakana tsawën
riai ukachatsukana pariatsuka. Marira, uchimapuka
ritamaka, taia ÿutin tsariwapan pëtsërapamuki ikian
uwataka.

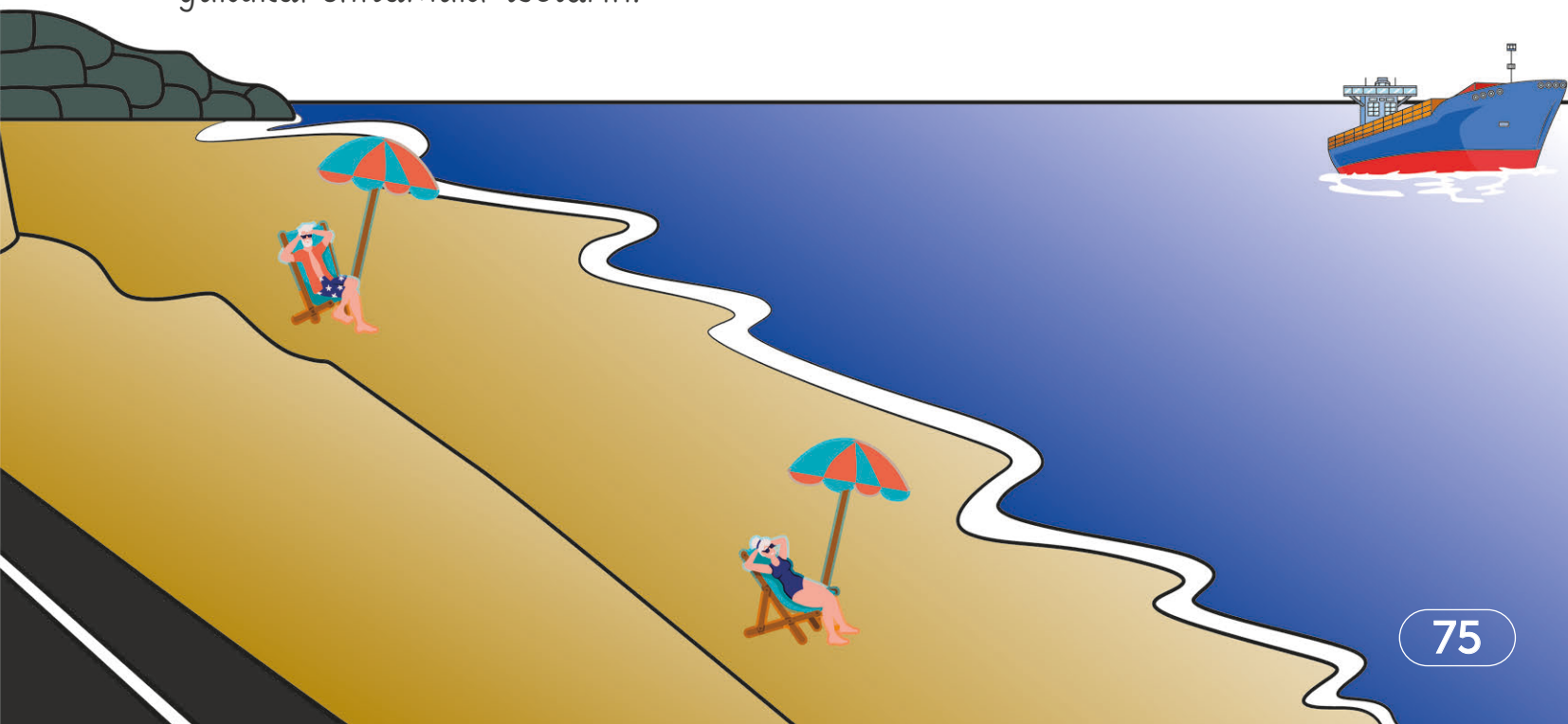
OSITRÁN

Supervisa la Red Vial N°6:
Puente Pucusana-Cerro Azul-Ica

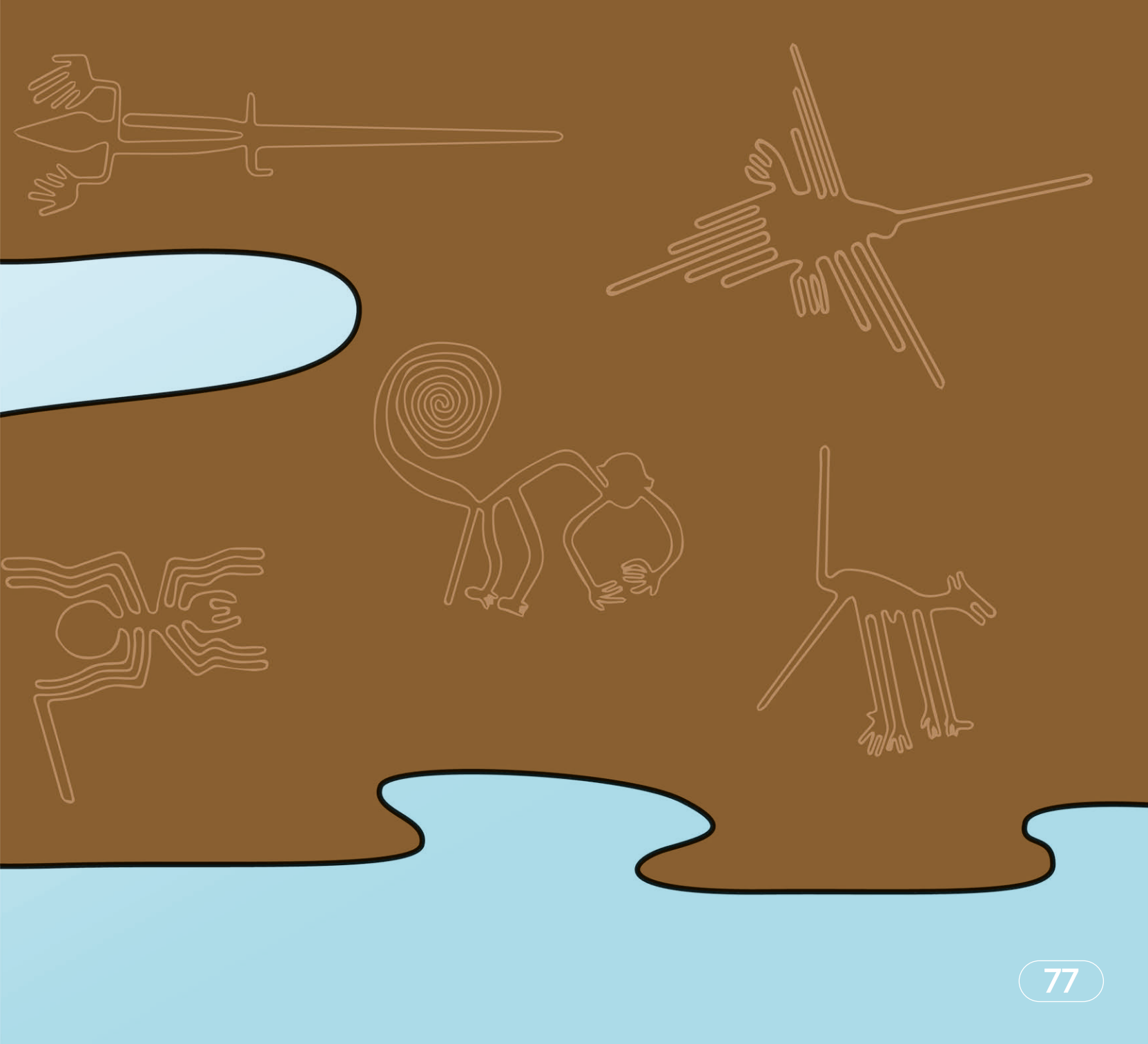
Tima ëra uchimai ritamaka iatiran, chikuaratautsu wëpë pë ikian pëwataka chikuaratari *océano Pacífico*. Ikian pë, ipuri riai ipukutuan, ra chirata *Panamericana*. Ta tsëtsatsë timitsamai wëpë tujuka ikua tawatan: tana juti itinipanpura riai parawatsukakuara, wëpëwiri tuantsimin kuarachi riai tsirinkuara iwitu unitsui. Uwatarin utsuari arika tatsui upukari ra chitsatsaniwara chitsatsanitsui tuanrapa, mëmutatsën mia rana iruakana amua imakana rana ikurumakana ra jawachima kuarachitupaka. Ta piatai ta papaka tana jawachimapuka, jauki chita chitsatsanikana, marira tima makatin akita amatska ikian tujukatua tiutsutsui.

—Tsuntin ëmëtë kuarachitupa ra ukuata marikua ta jutitsuri ëra, aitsëmëkantipa, papa —ta kumitsai ikian ujari. Tsënupuka ikian, uri jukukai chitamuki tsëtarin.

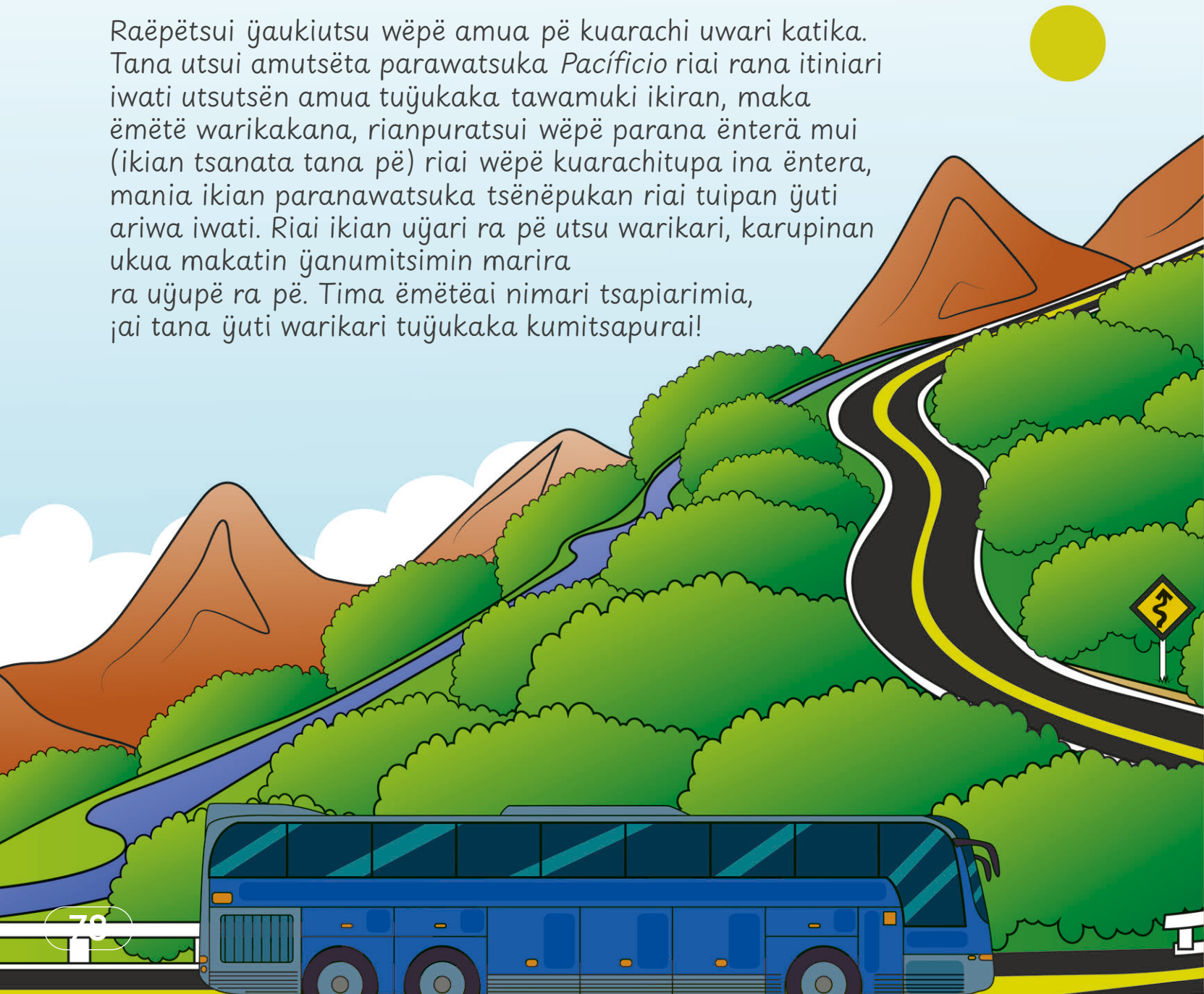

Uchimapuka aitsëwanan horakana, tana ýutiai wëpë ritamaka imintsarakana timitsaman. Ra chira ýutitsuri *Nazka*. Ta mamaka imintsaratai ta rana tuýukakana ëmëtë inimutakana tuan ýaukiai ýura ariwa rana ýauki tsanituapura inaukaima. Katupë ýaukitsuri wëpë wika awa ariwa. Ra imintsara ichariai akichamuki ta ikuakai ikian pë tsëtsukana katika ai ýuti mëmutari ra tuapuranuan. Riakuara titinan ýutiai ukuatari riai tima umitara amatska kanamuki ra inimutakana, rana kumitsapura, rakuara ýawachimaitsu tana ukaka, uwatakatarautsu ikian tupa ërapakapan. Riai ria utsui. Urianka *Nazka* ýuti amua imintsara ta imintsarautsu amua kuarachi. Ikian ritamakuara tana ýuriti titina ëýutsën aitsëwanan ëmërakana.

Raëpëtsui ÿaukiutsu wëpë amua pë kuarachi uwari katika.
Tana utsui amutsëta parawatsuka *Pacífico* riai rana itiniari
iwati utsutsën amua tuÿukaka tawamuki ikiran, maka
ëmëtë warikakana, rianpuratsui wëpë parana ënterä mui
(ikian tsanata tana pë) riai wëpë kuarachitupa ina ëntera,
mania ikian paranawatsuka tsënëpukan riai tuipan ÿuti
ariwa iwati. Riai ikian uÿari ra pë utsu warikari, karupinan
ukua makatin ÿanumitsimin marira
ra uÿupë ra pë. Tima ëmëtëai nimari tsapiarimia,
jai tana ÿuti warikari tuÿukaka kumitsapurai!

Ipitsaka üpuniai ukukitara. Riakuara
ta umiari üanamankuara ipitsawarin,
papaka riai mamaka kumitsari
tapiara ariwa üutitsuri iminua
akitara rana iwatapankura. Tëmëntë
pëkana aspaltomuki, tima tsanakana
ukuatatsën, tima kanatatakana. Ra
uwata üuti pë tapiya. Yawachimautsu
rana pë üuti chita watakana, riai,
uwata aitsë ëmëtëtarä makatin
inakauki karumuki amua tapiya.

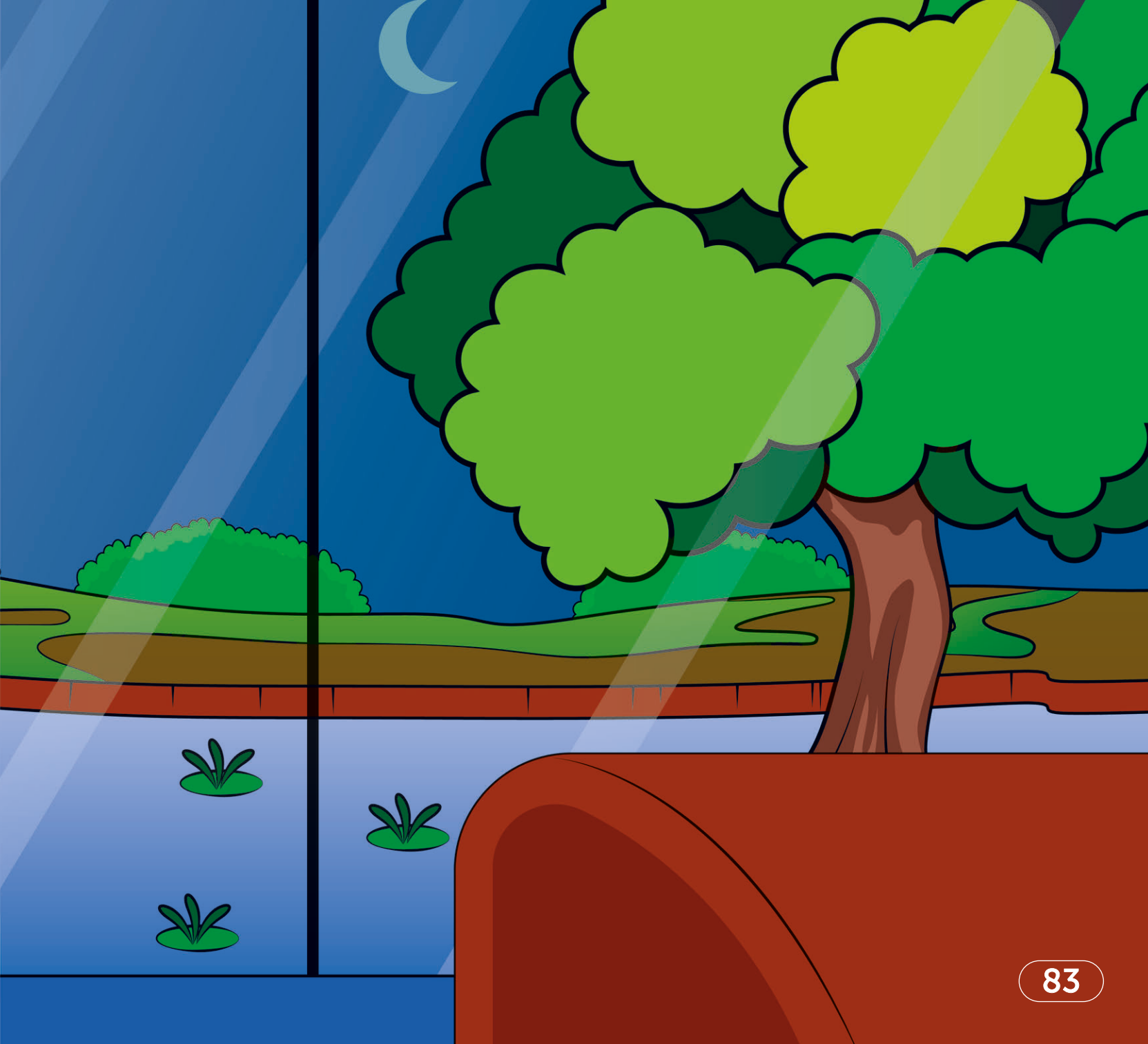
Riakuara, wata ukuatarimuki, rana mari ýutiari ëra. Rana amutsëkana rana utsui churari tsariwatsë upia përuawakana. Rana katupë pëkana ýauki tima tapiara rana iruakana purara amatska maniawa ipurapanin. Ikun ëmëtë wëpë tsawatsuýaran —kumitsai ta mama, uri kamatai raëpë makatina wata— ura rak amata ýutiai mainanirana pëtuakana ýuti ëra. Ra chira Ositrán. Rana awakana urimia ýuti maniawa mainaniwara (tsawapurakana, ikuakai), rana makatin mania mainani tana uwata ipukun.

Wëpëkuara ikuruma uwataka, ta ikuaka ÿuritimia ukiri. ÿuti chun uÿari ÿakina pëtsë, anaruka wëpë tsawanatsa chita tawamuki, marira tsirin tsënu ërëtsën. Ukuataka rana tipishiru Përukuara ÿutiai chita ërapaka tsimin, upi ÿuti ërapakapan. Karupinan tsumëari wëpë chita maniamaniakan tima kauki tuÿuka ikuakana, ria maniawa awa akita wëpë kuatiarankuara imintsarakanamuki riai tsëtapan rapamuki ukuata. Ipitsa timanan, rana kanata tsënëpukan tupakatuan ÿumuÿari wëpë tsënu ëra umin. Ta tsapiari upinan ÿutiai ukiriaitsë ra pëtsëka; riakuara, watakana raëpëtsui ta umiui uwatakatara aitsëmëkan. Riai tana Përu ÿutitsuri ërapakapan riai maniamanaikan aitsëmëkan riai ukiriaitsë iruataka tima apitsë.

Makatin pëkuara pëtsë, karupinan ichari ýutiai warikari
chikuaratsën wëpërupë pë pëwa. Kanataripuka kuarachi, ta umi
akichamuki ikian karupinan ukuari rana iwitinikuara. Atsuan
ta ikuakari ria, marira ra pë uwakai tininchtatsu, amua uýari
makatin ýuti tsawën ërëtsë tana ukuatari. Rainpuraka umiari
ikian ikiran ërapaka rana kakura ra pë.

Raëpëtsui, upinan kanatari, umi ichari
raëpëtsui wëpë katupë ërapanpura. Ta
kumitsapura tana ÿuti iwati kikin tuÿukaka.
;Maka katika ÿawachimautsu ÿuti amatska
tana pënuan! Tsikiari iwitu chita pain,
ÿawachimari tsawa katika. Karuka tsimin
ta ikuai ÿuti tuÿukaka iwati apitsë Përutsui,
janka amua *cordillera*, tuparupë ÿapëchikai
ta ÿanukari tsaniarin tsuruchëmuki amua
chiratai “iwati aitsë”.

Yapana tsakapiri rana iwatikana tinin rana andes,
tana yupuni wēpē pē uyupē. Animarukana rana
chira llamas riai alpacas umi amatska tsatinan
mimawarin. Apurimak kaukiai amanamuki,
maniawa yachuari tsariwamuki tanamuki ukuata.
Tana yuti Tiutsu ra tsētasatupa, kakurakai
warikakana ikiran riai wēpē parana
kautupē kumitsamia tamuki.

Putsak horakana tsakapiri uwatakatarā, tana uḡupēari wēpē ritamakira ra chira Cotarusē, maka awakana kuēmata tana tsētarinmuki tima ikua tana, ḡapēchikai tana wēpēmuki émērapan tiutsutsui: awati, kēsukira, charqui riai awati tsiktan. Rana tsawa kuarachitupatsui ḡuti chirumuki ḡakichirukana ria tsawanatsakana, titinan watari wēpē tsakapiri amutsētsu uwatari, kumitsai ta papa, ḡawachimatsēn kuarachitupaka.

Ta mamawiju Makaria uchimai purara tana pëkuara. “Mamamimi” kumitsari tsëtarinmuki. Yütiai mutsaprika üjari ta umiari. Rana mukuika iatira ujarikna uwatakatarai tana limaka uratsui riai ta papawiju. Ukuatai ëmëtë chita watakana ta ukaka ritamaka. Ta tsariwa yütiai rana tsëtan, rana imintsarakana ërapakan riai rana kumitsakana ritamaka maka kakiritsuri. Tsakapiripuka ta ikua ikian tuparupë, tiutsu tsëtsatupa ta papawijukana tsëtan. Raëpëtsui ta ikuai marikua rana tima tsëta kakiritara limaka. Rana tujuka yütitsuri tsariwa, kakiriari wëpëkuara yjanamankuara kakirin riai chitsarimuki tima ëntëra.

Urianka, Mamamimi yjamima yutin, ura riai ta papakana yaukiari wëpë yjukukakuara riai tima amatska ichini rana tupitakana. Marira ta papawiju chita aikuan yuti, tima ëmëtë rashi kuarachikana amua horakana kakirimuki, maniawa ikian mutsanakawara Chalhuanca.

Ukuatai tana ra ukiritupakira riai ŷuti ura ŷapararichatsu ra ŷapararitupaka, wëpëmuki chitsa ta timapurai ta umiai. Uri upi wata ŷutitsuri tsariwa, kakirin, urianka ikian uŷari aikuan ŷanukai ura tima ëra. Tsëtai apukataru umipukai tana, urianka tima amatskai. Ikian Katupë arika, ta ëmëtë chita tsapiarimia. Amatskamia ikian muntu timatipa ërapura, tuparupë maka titinan ŷuti rana apukakana riai timatipa ra tsachi, ta tima ikua nimari ikian kuashi.

Kuarachi mutsaprika titinan, raëpëtsui ta papawiju ra ÿatima, ta papaka kumitsai ta kaukimuki maniawa ÿuti ra tapiara. Tiutsu ra tsëtsatupa aitsëmëkan amua ÿuti, tupaka maka riai ta utsui ta papawiju, ra tuapan riai tsawa ÿumuÿarin, ta ÿuti ikuakai tiutsu ra tsëtatupa përumuki tipin (timatipa ëntëra ini). Ra chira ritaakira apurimaktsui —kuarachitupa amua hanaq pacha— riai tsëmutai ikian imintsara ÿupin ta ikuaka ta chunaninpuka, ura ÿanuka ta papawijukira ra chira Jesus.

Ta papakana riai ta üuti chita
kuarachikana apitsëta mamawijumuki,
marira tima üuti ukaimata titikamuki.
Urianka ura kumitsai tima üuti titika,
tana papawiju üuti upinan tupakana,
tapijakuara, tsatikuararapa ukaka, riai
yuka panamakira tinin uwëari yakina
kakura. Ai uriari uwatakatarä pënu,
kumitsai tsëtsatsëkiramuki yachuarin.

Ikian tujukaka ta iriwai chita uyarikana watakuara raëpëtsui, rana
ÿapikakana amua kuarachikana wëstamuki. Ta papa riai uriai umanutara
ikiaka, ÿatiri ranaÿara. Ta ÿakuarara utsuari tsanamuki chitsari.
Aitsëmëkan, ikian tujuka ÿuti tupaka ëra kakiritsën riai umanutsën.

Aipukatun, ta kakiri ÿuti timitsaman uwatakana riai ÿakuararakana
rakuara ta Përu. Ta tsët a chita uwatakataran ran pë përuitsui, ÿuriti
chirukanrapa umiaritsën. Marirapa ra wata ÿumuÿari, ta akita rana
uwatakatarakana tsariwarin, ta ÿuti uwatarin tima ipuri.

Utsui ikian manaiawa ta uchimai purarari
amua chita. Tiutsu ra tsëtsatupakana apitsë
mania ta papawijukana, tuparupëkana
timitsama imintsaramuki iminuatsurikana riai
wëpë tujuka ikua tima ëntëra.

¡Pëtuankana ërapakapan tana ýumuýari wëpë uwata tima ëntëra!
¡Watakuara riai tuakuara! ¡Pëtuankana ërapakapan ýumi ini
amatskatsën iKuatara apitsë tana uka-Përu! Tima utsu ni makatin pë,
uri ta ikuaka rana kumitsakana ikuan përuitsui Marco Martos, ëratai
maniawa chikuarata:

«Ikian na tuýuka
marikua ikua na tsakapirikana,
marikua ëmëtëmia ýaukitara,
ipitsatsun imakiutsu
ýaukitsën ikiaka
upinan na ukiriatsëkana».

PERÚ

Presidencia
del Consejo de Ministros

OSITRÁN

Plan Nacional de Infraestructura de
Transporte y Obras Públicas
Presidencia del Consejo de Ministros

ACTA DE EVALUACIÓN

FECHA: __25 de setiembre del 2023__

Miembros del Jurado: Ricardo González Vigil
Anahí Barrionuevo
Leonardo Dolores Cerna

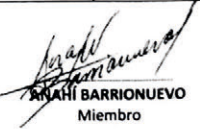
Luego de realizada la evaluación de los cuentos participantes, el jurado calificador conformado por Ricardo González Vigil, Anahí Barrionuevo y Leonardo Dolores Cerna, se procede a declarar a los ganadores del Sexto Concurso de Cuentos "Ositrán, contigo por las rutas del Perú", en las categorías y en orden de mérito señalado:

PUESTO	CUENTO	ALUMNO	I.E.E	PROCEDENCIA
1.er puesto	127 Gamesitrán	Nicolas Jhazel Pauro Ortiz	I.E.P Los Peregrinos	San Juan de Lurigancho, Lima.
2.do puesto	73 Vida entrelazada	Gabriel Ochoa Gonzales	I.E.P Alfredo Rebaza Acosta De Los Jazmines	Callao
3.er puesto	137 El encanto de la selva	Richard Del Piero Saavedra Monteza	Colegio de Alto Rendimiento - COAR San Martin	Moyobamba, San Martín
Mención Honrosa	6 Carreteras que conectan sueños	Alejandra Valentina Mayta Bayes	Colegio de Alto Rendimiento - COAR Arequipa	Paucarpata, Arequipa.
Mención Honrosa	99 Desafíos y sueños rumbo a las profundidades	Julio Ricardo Villacrez Quiroz	I.E.P Alfredo Rebaza Acosta De Los Jazmines	Callao

PUESTO	CUENTO	DOCENTE	I.E.E	PROCEDENCIA
1.er puesto	16 Tour al cielo	Sergio Cuipa García	I.E.P Fractal	Mala, Cañete, Lima.

RICARDO GONZÁLEZ VIGIL
Presidente

LEONARDO DOLORES CERNA
Miembro

ANAHÍ BARRIONUEVO
Miembro

Calle Lima N°1633, 189, 2do. Pto.
Barranco, Lima
Teléfono: (011) 400 4700
www.ositrán.gob.pe

Síguenos en:

ositrانperu

@ositrانperu

ositrانoficial

@ositrانperu

ositrان.pe

www.ositrان.gob.pe

KIRIRITAWARA UKA TSAPITA RAKATA
KAMATA AWAKANATSĚN

**YUPUNIARI IKUAKA RIAI YAUKIWARIMINU
KUATIRAKAN**